

מִשְׁכַּן הַכֹּהֵן רַחֵם עַל עַמּוּךְ

סֵפֶר
זֶהַר
הַקְּדוֹשׁ

עִם בְּאוּר
הַקְּתָר וְהַכְּבוֹד

עֵינֵי יְקָרְיָה מִן שִׁמְעוֹן נְהַרְיָה

כִּי אֵלֵינוּ מִפְּזִיזֵינוּ

מֵאמֵר לְפִרְשֵׁת תּוֹרֵיעַ

בְּהוֹצֵאת יְשִׁיבֵת "אֲבִיר יַעֲקֹב"
מוֹסָדוֹת "אוֹר מֵאִיר שְׂמַחֵר" נִהְרִיה
עַל שֵׁם ב"ק אֲדַמוּד רַבִּי מֵאִיר אֲבִיחֵצִירָא זִיע"א

מִדְּדוֹרֵת קָרָן טַלְלֵי בְּרַחֵם

מעלת והפסד כוח הדיבור

**תא חזי, בְּכָל זְמַנָּא דְהָאֵי נְשִׁמְתָא קְדִישָׁא אֲתִדְבַקְתָּ בֵּיהּ בְּכַר נְשִׁ
רְחִימָא הוּא דְמֵאֲרִיהּ. בְּמָה נְטוּרִין נְטוּרִין לֵיהּ מְכַל סְטָרִין.
רְשִׁימָא הוּא לְטַב לְעֵילָא וְתַתָּא, וְשִׁכְיִנְתָּא קְדִישָׁא שְׂרָא עֲלוּי.**

הַפְתָּר וְהַכְּבוֹד

במאמר זה יבואר גודל המעלה שיש לאדם כאשר הנשמה דבוקה בו כשהוא הולך בדרך טובה, ועוצם הפגם שיש כאשר המעלה נפרדת ממנו כשהוא הולך בדרך רעה. ויבאר על פי סוד ענין הנשמה שעיקר הפגם בה הוא על ידי לשון הרע. ויבאר שיש כמה סוגי לשון הרע בקום ועשה ובשב ואל תעשה. וכן יבאר עוד ההפרש הפנימי שיש בין נגע טהור לטמא, וכן גודל הדינים שמעורר האדם על העולם על ידי מעשיו הרעים.

הקדושה נדבקה באדם, יש לו לאדם ארבע מעלות. האחת, **רְחִימָא הוּא דְמֵאֲרִיהּ** - הוא אהובו של קונו*. השנייה, **כְּמָה נְטוּרִין נְטוּרִין לֵיהּ מְכַל סְטָרִין** - הרבה שמירות של מלאכים שומרים אותו מכל סוגי הפגעים שבכל הצדדים. השלישית, **רְשִׁימָא הוּא לְטַב לְעֵילָא וְתַתָּא** - רשום הוא ומיוחד לטובה יותר משאר הצדיקים למעלה בעולם העליון, ולמטה בעולם הזה. הרביעית, **וְשִׁכְיִנְתָּא קְדִישָׁא שְׂרָא עֲלוּי**

לעיל (מ), מבואר, כי רבי חייה ורבי יוסי היו מהלכים בדרך, ופגשו באדם שפניו היו מנוגעים, ואמרו לו בוודאי אתה איש חוטא, ובגלל כן אתה נגוע, והשיב להם שאם יתוכחו עם בניו בתורה יתודע להם גודל ידיעתם בתורה, ובין כך באו בניו ופתחו בדברי תורה, ובתוך הדברים נתודע לרבי חייה ורבי יוסי שאביהם המנוגע הוא איש צדיק, אלא שנתפס בעון בני עירו שזלזלו בכבודו, ולא מיחה בהם. ומבואר שם שהצדיק עליו את הדין, ופתח עוד פעם בנו בדברי תורה, ולפנינו המשך דבריו.

תא חזי - בוא וראה, **בְּכָל זְמַנָּא דְהָאֵי נְשִׁמְתָא קְדִישָׁא אֲתִדְבַקְתָּ בֵּיהּ בְּכַר נְשִׁ רְחִימָא הוּא דְמֵאֲרִיהּ. בְּמָה נְטוּרִין נְטוּרִין לֵיהּ מְכַל סְטָרִין. רְשִׁימָא הוּא לְטַב לְעֵילָא וְתַתָּא, וְשִׁכְיִנְתָּא קְדִישָׁא שְׂרָא עֲלוּי.**

ארבע מעלות שזוכה מי שהנשמה שרויה בו

מקורות וציטוטים

ח, אמנם לאהובו אין מספר לגדודיו, שיש כמה מקרים, פגעים רעים יזדמנו לאדם, אפילו שלא על ידי עון אלא בהיותו למקרים, ושמיירה זו לאדם לשומרו מאותם הפגעים, ובהיות השומר מלאך ה', ישמרוהו ממני פגעים ידועים הבאים ממני ידוע, אמנם בהיות השומרים רבים, ישמרוהו מכל מיני פגע, וכן הם הפגעים רבים מכל עבר, יש שכוחם מתחת הקרקע ויש שכוחם מלמעלה, ויש ממזרח מלפנים ויש ממערב מאחור, ויש מדרום מימין ויש מצפון מהשמאל, והאהוב אין לו שמירה אחת, שלא יספיק לפגעים אלא שומרים אין מספר לפי ריבוי מספרי המינים לפגעים, וזהו שאמר 'כמה נטורין נטורין ליה', ולא זה בלבד אלא 'בכל סטורין' מפני ריבוי הפגעים בכל סטורין כדפידשונו, והיינו טעם ענני כבוד לשש קצוות.

ג, **כתב הרמ"ק:** הנה יש בני אדם רשומים לרעה, וראשם מסתלק מבין שאר האדם לרוע, והם הרשעים שמעשיהם רשומים להרשיע בדורם, שעם היות רשעים רבים, זה נרשם שיצא מההקש הטבעי

א, **כתב הרמ"ק:** יהיה הענין, שהאהבה העליונה תתעורר למעלה על ידו, וסוד אהבה למעלה יש בו בחינות רבות, פירשנו בסבא [דמשפטים]. והנה בחיות האדם מעורר האהבה בנשמתו, הנה יש לו חלק באהבה ההיא, והיינו שקונו אוהב לו ושולח לו זרזון לאהבתו למוטה אליו, והיינו שהקדוש ברוך הוא אוהבו שנתן לו חלק באהבה, והיינו 'אהוב' שהאהבה לובשתו, כעס ורוגז ודאגה בדלים ממנו אם לא לעבודת בוראו, מפני שגובר בו האהבה ומשפיע מאהבתו לכל, והיינו שפירשו רבותינו ז"ל (אבות פ"ו מ"א) 'אהוב אוהב את המקום, אוהב את הבריות', וכן סודותיו יתברך, מגלה לו דבר פלוגי אני עושה, כיון שהוא אוהב, שכן דרך הנאהבים, וכן אמר (בראשית י"ז) 'וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה', ואין הקדוש ברוך הוא עושה דבר ורע בעיניו, שכן מדרך מאוהבים שהם מבתלים דעתם לדעת אוהבם, ותפלתו מתקבלת שהאוהב נכנס לבית אוהבו בביתו, ויולק עבודת ה' בעיניו.

ב, **כתב הרמ"ק:** הענין, ש'חונה מלאך ה' סביב ליראוי' (תהלים לד

וּבְזִמְנָא דַּאִיהּ אֶסְטִי אַרְחוּי, שְׂכִינְתָא אֶסְתַּלְקַת מִנְיָה. וְנִשְׁמְתָא
קַדִּישָׁא לָא אֶתְדַבְּקַת בֵּיהּ.

וּמִסְטָרָא דְחַוְיָא בִּישָׂא תְקִיפָא, אֶתְעַר רַוְחָא חַד דְּשֵׁט וְאִזְלֵ בְּעֶלְמָא,
דְּלָא שְׂרִיא אֶלָּא בְּאַתֵּר דְּקְדוּשָׁה עֲלָאָה אֶסְתַּלַּק מִתַּמְנָן.

הַפְתָּר וְהַפְּבֹד

- והשכינה הקדושה שורה בעיקר עליו¹.

ומבאר מה הם התוצאות מכך שנשמתו נפרדת ממנו.

וּמִסְטָרָא דְחַוְיָא בִּישָׂא תְקִיפָא - ומן הצד
של הנחש הרע החזק, שהוא הסטרא
אחרא², **אֶתְעַר רַוְחָא חַד דְּשֵׁט וְאִזְלֵ**
בְּעֶלְמָא - מתעוררת רוח טומאה אחת
המשוטטת והולכת בעולם, ושורה על האדם
הזה תחת נשמתו הקדושה שהסתלקה ממנו
לאחר שנטה מדרך הטוב, כי עד שלא תמצא
מקום כזה אין לה מנוחה, כיון **דְּלָא שְׂרִיא**
אֶלָּא בְּאַתֵּר דְּקְדוּשָׁה עֲלָאָה אֶסְתַּלַּק
מִתַּמְנָן - שרוח הטומאה אינה שורה אלא
במקום שהקדושה העליונה הסתלקה משם³,

לאחר שיבאר את המעלות שהאדם זוכה על ידי ששורה בו
הנשמה הקדושה, מבאר שהנשמה נפרדת מן הנוטה
מהדרך הטובה.

וּבְזִמְנָא דַּאִיהּ אֶסְטִי אַרְחוּי - ובזמן
שהוא נוטה מדרך הישר, **שְׂכִינְתָא**
אֶסְתַּלְקַת מִנְיָה - השכינה מסתלקת ממנו
ואינה שורה עליו, ובכך נאבדת ממנו המעלה
הרביעית, וכן כל שאר המעלות שנמנו
למעלה⁴. **וְנִשְׁמְתָא קַדִּישָׁא לָא אֶתְדַבְּקַת**
בֵּיהּ - והנשמה הקדושה אינה נדבקת
בו עוד⁵.

הנוטה מן
הדרך
הישר
מסתלקת
ממנו
השכינה

מקורות וצינים

נדבקות בו להיותה רודפת אחרי היסוד והתפארת, ואינו מוצאם
אלא בו.
ה. הרמ"ק.
ו. כתב הרמ"ק, הטעם שכתב שהנשמה אינה נדבקת בו, ולא כתב
שהנשמה מסתלקת ממנו, מפני שרצה לתת לב להתבונן שמרחק
השכינה הוא הרבה יותר מהסתלקות הנשמה, שהרי נשמתו אף
על פי שאינה נדבקת בו, מכל מקום נפגמת על ידי מעשיו, ועל
ידה נגרם פגם לשכינה, באופן שפגם הנשמה הוא הרבה יותר
מפגם השכינה, מפני שהיא יותר קרובה אל האדם, ואפילו אל
אדם רשע שנשמתו מסתלקת ממנו.
ז. ראה בעץ חיים (שמ"א פ"א) בסוד הענין בארוכה.
ח. יסוד זה שהסטרא נדבקת במקום שהייתה שורה שם הקדושה,
מבואר בוזהר (ח"א ויחי רכ). בטעם טומאת המת, כי מאחר והסתלקה
נשמתו הקדושה, שרתה עליו הסטרא אחרא. וביאר הרמ"ק (אבה"ח
שם, ובא"י אמור סי' יב), כי לסטרא אחרא אין צורת איש אלא כקוף
כפני אדם, לכן הפצה היא להתדבק באיש כדי להצטייר כדמות
הקדושה. וכל עוד הקדושה שורה באדם אין היא יכולה לשרות בו,
אך לאחר שהסתלקה הקדושה ממנו היא ממהרת להתדבק בו.
ובמקום אחר מבואר בוזהר (ח"ב תשא קפ"ז), כי הסטרא אחרא
שורה במקום שהסתלקה ממנו הברכה. וביאר שם בשעת רצון,
כי בכל מקום שהיתה שורה שם הקדושה, נשארת ממנו הרכיבה
גם לאחר שהסתלקה משם, והסטרא אחרא דרכו להתדבק
ברשימה זו כדי שתוכל ליונק ממנו.

ובו משכן סמ"ל וכוחותיו, כגון המן בדורו, שעם היות כמה
רשעים בדור, הוא נרשם למשכן הקליפות, ויש רשעים שהם סתם
בכלל כל רשעי העולם, ואם נרשם אחד מהם, או לו שכתביו
נדבקים לבדו אינו נכנס בכלל שאר הרשעים. ויש צדיקים בעולם
שאינם נרשמים, והם בכלל כל אדם הטובים, ואלו וכיוצא נח להם
שלא יורשמו, כדי שלא יקנטר עליהם השטן, והעד מאיוב שהיה
בתוך עמו והקדוש ברוך הוא רשמו, שאמר (איוב א ח) 'השבות
לבך', וקנטר מיד השטן, ועל כזה אמר (מלכים ב' ד יג) 'בתוך עמי
אנכי יושבת' וכו'. ויש צדיק שכוחו גדול, שהקדוש ברוך הוא
רושמו למעלה בין הקדושים, ואין ענין תפילותיו או מצוותיו כאחד
העם בכלל כל העם, אלא רשום שיצא מכלל העם, וכן למטה
אינו בכלל העם אלא איש רשום לעצמו, והיינו 'רשימא לעילא
ותתא', האמנם יש פחד שמא יתגרה בו הדוב, לזה אמר 'רשימא
לטב', שאחר שיש לו אהבה ושמידה רשימתו לא יזקקו, אלא
נדבק בו הרושם לטובתו.
ד. הרמ"ק. וכתב: ועם היות שכנה על כל ישראל, שכנה עיקר
משכנה בו וממנו תתפשט לכל העולם, והטעם, שהוא צדיק
וכל בני העולם מייחדים הייחוד, האמנם ייחודו עולה על הכל,
לכן השכינה תדבק בו עיקר וענפיה על הכל, והוא אשד
[שפך] הברכות לעולם, כאומרנו (ברכות יז) 'כל העולם כולו נזון
בשביל חנינא בני' וכו', והוא מרכבה לשכינה, כענין 'יעל
אלה"ם מעל אברהם' (בראשית יז כב), והוא הגורם ליסוד
ולתפארת להמצא בעולם נקשרים עם השכינה, ולכן השכינה

וְכָדִין אֶסְתָּאבּ בַּר נָשׁ. וְאַתְּפָגִים בְּכַשְׂרִיה, בְּחִיזוּ דְאַנְפוּי בְּכַלְא.
 וְתָא חֲזִי, בְּגִין דְּהָא 'נֶפֶשׁ חַיָּה' אִיהִי קַדִּישָׁא עֲלָאָה, כַּד אַרְעָא
 קַדִּישָׁא מִשְׁכָּא לָהּ, וְאַתְּבְּלִילת בְּגִנוּהָ, בְּדִין קַרְיִנָּה לָהּ 'נִשְׁמָה'.
 וְדָא הִיא דְסֻלְקָא לְעֵילָא, וּמְמַלְלָא קַמִּי מַלְכָּא קַדִּישָׁא, וְעֵיילָא בְּכַל

הַפְתָּר וְהַכְּבוֹד

אֲרַעָא קַדִּישָׁא מִשְׁכָּא לָהּ - כאשר הארץ
 הקדושה שהיא הבינה ממשכת אותה למטה,
 משום כך וְאַתְּבְּלִילת בְּגִנוּהָ - והיא נכללת
 ומתפשטת בכל בחינות הבינה, כי רק כאשר
 תתכלל ותתפשט בכל בחינות הבינה תוכל
 הבינה להמציאה למטה. ובהיות נפש האדם
 בבחינת הבינה, כלומר בחינת הנפש שבבינה,
 בְּדִין קַרְיִנָּה לָהּ - אז קוראים אנו לה בשם
 'נִשְׁמָה', כי הנשמה היא בבחינת הבינה.

ומבאר למה זוכה הנשמה להקראות על שם הבינה, כיון
 שהיא נמשכת מן החכמה והבינה, יותר מן הרוח והנפש.

וְדָא - ובחינה זו, שהיא הנפש שבבחינת
 הבינה הנקראת 'נשמה', היא זאת
 דְסֻלְקָא לְעֵילָא - העולה למעלה, וּמִמְלָא
 קַמִּי מַלְכָּא קַדִּישָׁא - ומדברת לפני
 המלך הקדוש ברוך הוא, וְעֵיילָא בְּכַל

הנשמה
 מדברת על
 הקב"ה
 ובכנסת
 בכל
 השערים

לכן שורה רוח טומאה על אדם זה שהסתלקה
 נשמתו הקדושה. וְכָדִין - ואז, על ידי ששרתה
 עליו רוח טומאה, נטמא ונפגם הגוף ביותר כפי
 מה שמושך עליו את רוח הטומאה. ותחילה
 אֶסְתָּאבּ בַּר נָשׁ - נטמא גוף האדם בכללות.
 ואחר כך מוספת רוח הטומאה להשתרש בו
 וְאַתְּפָגִים בְּכַשְׂרִיה - ונפגם בבשרו בסתר. עד
 אשר נפגם גם בְּחִיזוּ דְאַנְפוּי בְּכַלְא - בכל
 מראה פניו.⁵¹

ועתה יבאר בפרטות איזה פגם פוגם בעצם מהות הנשמה
 אשר בכך גורם לכל הקלקולים שנמנו למעלה, והוא
 מבארו על פי מה שהקדים בתחילת דבריו כי נפש האדם
 נמשכת מן החכמה על ידי הבינה.

וְתָא חֲזִי - ובא וראה, בְּגִין דְּהָא - מאחר
 וחיות האדם הנקראת 'נֶפֶשׁ חַיָּה' אִיהִי
 קַדִּישָׁא עֲלָאָה - היא קדושה עליונה, כלומר
 שורשה היא בחכמה הנקראת 'קודש', לכן פַּד

הנשמה
 הנקראת על
 שם הבינה

מְקוֹרוֹת וְצִיּוּנִים

דהיינו 'קדישא עילאה', שהקודש העליון היא החכמה, ולכן מידי
 בואה למטה, תעבור דרך כל מדרגות הבינה עד בואה אל בחינה
 שנאמר בה 'תוציא הארץ' שיוציאה לחוץ, ולכן, 'משכא לה בגוה'
 בכל בחינות תוכיותה. והיא, דקה מן הדקה ויורדת ונמשכת בכל
 מדרגות הבינה ואז היא לובשת צורת מקום עמידתה, ולזה כיון
 שהיא עוברת כמה בחינות היא לובשת כמה צורות ולכן היא
 כוללת כמה בחינות מהבינה, בענין, שיסודה [-שורשה] דקה מן
 החכמה, ומשם היא נקראת 'ראשית', ומצד כללותה בבינה היא
 נקראת 'נשמה', שמלת 'נשמה' יורה על נשימתם מהאף העליון
 והיינו בסוד הבינה כאומרו (איוב לב ח) 'ונשמת שדי' תבנים'. וכתוב
 (בראשית ב ז') 'ויפח באפיו נשמת רוח חיים'.

ומהרח"ו כתב: הענין כי נשמה זו יורדה אל המלכות נקראת
 'נפש', וכשתוזרת אליה אחר פטירת האדם, או כלילה בעת
 השינה, אז נקראת 'נשמה', והענין, כי נשמה מלושן נשימה, והוא
 סוד הרוח אשר נושם האדם בחוסמו ומושכו אליו, וכן הנפש הוא
 בחזרתה אל המלכות, והמלכות מושך ושואב אותה אז נקראת
 'נשמה', ושומר כלל זה בידך.

51. ע"פ הרמ"ק, והוא מבאר עוד כי גם הפגם הבא על הסטרא
 אחרא, הוא בארבע בחינות, כי הוא לעומת הקדושה שעל ידה
 באות ארבע מעלות לאדם כמבואר לעיל, וז"ל: גופו נפגם יותר
 ויותר בחייתו מושך עליו כח הטומאה כדמפרש ואזיל. וכח החיצוני
 בו, הם במדרגה ראשונה טמטא לבד. ואחר כך נפגם בסתר, ואחר
 כך בפניו, כאומרו (ישעיה ג ט) 'הכרת פניהם ענתה במ [וחטאתם
 כסדם הגידו לא כחדו]'. והוא שאמר 'אסתאב', ואחר כך 'אתפגים',
 ואחר כך 'בחיוז'. כמו ששינה עושה בו ארבעה דברים: כן רוח זו
 עושה בו ארבעה דברים, כנגד שינה רוח הטומאה, זה לעומת זה
 כדפירש 'דלא שרייא אלא באתר' וכו', וכנגד 'רחימא' - 'אסתאב',
 וכנגד 'נטידו' - 'אתפגים', וכנגד 'רשימא' - 'בחיוז דאנפו', דהיינו
 ממש רשימא, רשום לכל רואהו 'טמא טמא יקרא' מעלה ומטה.
 וראה בשו"ת אבני נור (או"ח סימן תסט אות י) שמפרש דברי הוזהר, כי
 מתחילה שורה עליו רוח טומאה, ואחר ששרתה עליו רוח הטומאה,
 באים עליו נגעים שוהו ענין 'אתפגים בבשרי בחיוז דאנפו' בכלא.
 י. ע"פ הרמ"ק, וז"ל: 'בגין דהא' וכו' 'ארץ' וכו', שאם היתה ממש
 מהבינה בעצמה לא היתה נכללת כל כך. אלא היא מהחכמה

תִּרְעִין וְלִית דִּימְחֵי בִידְהָא. וְעַל דָּא אֲתִקְרִי 'רוּחָא מְמַלְלָא', דְּהָא כָּל שְׂאֵר נַפְשָׁתָא לִית לֹון רְשׁוֹ לְמַלְלָא קִמֵּי מַלְכָּא, בַּר הָאִי.

וְעַל דָּא, אֲוֵרִייתָא אַכְרִיזַת וְאַמְרַת 'נְצוּר לְשׁוֹנָךְ מֵרַע' וְגו' (תהלים לד יד), וְכַתִּיב (משלי כא כג) 'שׁוֹמֵר פִּי וּלְשׁוֹנוֹ' וְגו', בְּגִין דְּאִי שְׂפּוֹתֵיהּ וְלִישְׁנֵיהּ מְמַלְלֵן מַלְיֵן בִּישׁוֹן, אֵינּוּן מַלְיֵן סִלְקִין לְעֵילָא, וּבְשַׁעְתָּא דְסִלְקִין, כִּלְאָ מַכְרִיזִין וְאַמְרִין, אֲסִתְלָקוּ מִסּוּחְרַנְיָהּ

הַפְתָּר וְהַכְבֹּד

כיון שהתבאר כי כוח הדיבור הוא מבחינת נשמה, יבואר עוצם הפגם שגורם לה על ידי דיבורים רעים.

דיבורים רעים מאבדים את נשמת האדם

וְעַל דָּא - ועל כך שכוח הדיבור בא מן הנשמה, לכן אֲוֵרִייתָא אַכְרִיזַת וְאַמְרַת - התורה מכרזת ואומרת לאדם, לאמר 'נְצוּר לְשׁוֹנָךְ מֵרַע וּשְׂפָתֶיךָ מִדְּבַר מִרְמָה' וְגו' (תהלים לד יד), וְכַתִּיב (משלי כא כג) 'שׁוֹמֵר פִּי וּלְשׁוֹנוֹ שִׁמֵּר מִצְרֹות נַפְשׁוֹ' וְגו'. ומפרש, בְּגִין דְּאִי שְׂפּוֹתֵיהּ וְלִישְׁנֵיהּ מְמַלְלֵן מַלְיֵן בִּישׁוֹן - כיון שאם שפתותיו ולשונו מדברים דיבורים רעים, אֵינּוּן מַלְיֵן סִלְקִין לְעֵילָא - אלו הדיבורים עולים למעלה, וּבְשַׁעְתָּא דְסִלְקִין - ובשעה שעולים, כִּלְאָ מַכְרִיזִין וְאַמְרִין - הכל מכריזים ואומרים, אֲסִתְלָקוּ מִסּוּחְרַנְיָהּ

תִּרְעִין וְלִית דִּימְחֵי בִידְהָא - ונכנסת בכל שערי ההיכלות^א ואין מי שמוחה בידיה, כיון שהיא עומדת בבניה ושורשה בחכמה שהם המוחין העליונים. וְעַל דָּא - ועל כך שרק היא יכולה לדבר לפני הקדוש ברוך הוא, לכן אֲתִקְרִי רק הנשמה 'רוּחָא מְמַלְלָא' - רוח מדברת^ב, דְּהָא - שהרי כָּל שְׂאֵר נַפְשָׁתָא - הנפשות, כלומר חלקי הנפש הנמשכים בספירות שלמטה מן הבינה שהם בחינות רוח ונפש, לִית לֹון רְשׁוֹ לְמַלְלָא קִמֵּי מַלְכָּא - אין להם רשות לדבר בפני המלך הקדוש ברוך הוא, בַּר הָאִי - חוץ מן הנשמה, כיון שאינם עומדים במדרגות המוחין העליונים^ג.

מקורות וציטוטים

יותר שהיא סוד נפש, אלא דווקא בחינה זו שהיא נשמה מפני שהיא מצד הבינה והחכמה, יש לה כח לעלות עליה כזו, וזהו שאמר 'דהא כל שאר נפשתא' - רוח ונפש - 'לית רשות' וכו'. או אפשר ששכל 'שאר נפשתא' המלאכים, וזה דוחק וראשון עיקר. והמהרה"ח ביאר שכונת הזוהר בכאן לתבדיל בין נשמות ישראל הקדושות לנשמות אומות העולם, שהרי לכאורה לשניהם יש את כח הדיבור, ומה העדיפות יש לנשמות בני ישראל על פני אומות העולם, ועל זה אומר שנשמות בני ישראל יש להם את הכוח לדבר לפני הקב"ה, מה שאין כן אומות העולם שהבליהם הם פטופטי בעלמא.

ובשעת רצון ביאר על דרך אחרת, שיש בני אדם ששורש נשמתם הוא מנשמת, ויש מרות. ומי ששורש נשמתו מרוח נקרא 'בן לתפארת' שהוא המלך, ולכן כשעולה למעלה אינו יכול לדבר לפני המלך, ואולם מי שזוכה ששורש נשמתו מנשמה ונקרא 'אח לתפארת', ולכן אפילו שאינו כבוד שהבן ידבר לפני אביו, מכל מקום הרי יכול האח לדבר לפני אחיו הגדול כמנו.

יא. מתוק מדבש.

יב. על הפסוק (בראשית ב ז) 'ויהי האדם לנפש חיה', תרגם אונקלוס 'ותות באדם לרוח ממללא'. מהרה"ח ונפש דוד לרד"ל. וראה בבאר מים חיים (בראשית ד"ה ויה) שכתב: הנה התרגום פירש 'ותות באדם לרוח ממללא', ולהבין איך מרומז בנפש חיה 'רוח ממללא', אכן הנה נודעת לכל אשר הארבעה מינים שבעולם הזה שהוא דומם צומח חי מדבר, הם נגד ארבע עולמות אצילות בריאה יצירה עשייה הידועים, שהם נגד נפש רוח נשמה חיה יחידה שבחלקי הנשמות, ונמצאת למד אשר האדם המדבר הוא נגד חלק החיה, ומהשפעת חלק הלו בו נתוסף בו הדיבור, כי השלשה מינים שתחתיו שאינם משיגים כח האור הלו נתחסם פיהם מלדבר, והוא אומרו 'ויהי האדם לנפש חיה' כלומר, אלה"ם ברא את האדם שהיה מול נפש החיה, לקבל אורו מאור הלו, ועל כן תרגם 'ותות באדם לרוח ממללא', כי זה הוא מותר האדם מן הבהמה במה שמיש אור הלו שנתוסף בו הדיבור, וכאמור.

יג. ע"פ הרמ"ק, וז"ל: 'ודא היא דסלקא', לא בחינתה הנעשית ברדתה למטה יותר שהיא סוד רוח, ולא בחינתה היורדת למטה

דְּמַלְהַ בִּישָׁא דְּפִלְנֵיָא, פִּנְנִן אַתְר לְאַרְחִיָּה דְּחֻיָּא תְּקִיפָא. כְּדִין נִשְׁמְתָא קְדִישָׁא אֲתַעְבְּרָא מֵנִיה וְאַסְתַּלְקַת, וְלֹא יִכְלָא לְמַלְלָא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים לט א) 'נֶאֱלַמְתִּי דּוּמְיָה הַחֲשִׁיתִי מִטּוֹב'. וְהָיָא נִשְׁמְתָא סְלָקָא בְּכַסּוּפָא בְּעֵאקוּ דְּכִלְא, וְלֹא יִהְיִין לָהּ אַתְר בְּמַלְקְדָּמִין.

וְעַל דָּא כְּתִיב 'שׁוֹמֵר פִּי וּלְשׁוֹנוֹ שׁוֹמֵר מִצְּרוֹת נֶפְשׁוֹ'. 'נֶפֶשׁוֹ' וְדָאִי. תְּהִיָּא דְּהוֹת מְמַלְלָא, אֲתַעְבְּרִת מִשְׁתַּקָּא, בְּגִין מְלוּלָא בִּישָׁא. וְכִדִּין חֻיָּא אֲזִדְּמִין, דְּכִלְא לְאַתְרִיהָ אֲתַתְּדֵר, וְכֵר תְּהִיָּא מְלָה בִּישָׁא

הַפְּתָר וְהַכְּבוֹד

למעלה כמו שהיה לה קודם שדיבר האדם דיבורים רעים."

ובזה מבאר את הפסוק 'שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו'.

וְעַל דָּא כְּתִיב - ועל כן כתוב 'שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו'. ומפרש, 'שומר מצרות' שמגיע אל 'נפשו' שהיא נשמתו וצרות אלו הם, כי ההיא דהות ממללא - שהיתה מדברת לפני הקדוש ברוך הוא, שהיא הנשמה, אֲתַעְבְּרִית מִשְׁתַּקָּא - נעשתה עתה שותקת, בְּגִין מְלוּלָא בִּישָׁא - בגלל הדיבור הרע שדיבר האדם.

ומבאר מה נעשה עם הדיבור הרע שיצא מן האדם.

וְכִדִּין חֻיָּא אֲזִדְּמִין - ואז מזדמן הנחש להסטרטא אחרא, לקבל את הדיבור הרע, כיון דכלא לאתריה אתהדר - שהכל חוזר למקומו, ומאחר והנחש הוא שורש הלשון הרע, לכן עולה הדיבור הרע למקומו אצל הנחש". וכך ההיא מלה בישא

דְּמַלְהַ בִּישָׁא דְּפִלְנֵיָא - הסתלקו מסביבת הדיבור הרע שדיבר פלוני, פִּנְנִן אַתְר לְאַרְחִיָּה דְּחֻיָּא תְּקִיפָא - פנו מקום לדרכו של הנחש החזק, שהוא הסטרא אחרא. כְּדִין נִשְׁמְתָא קְדִישָׁא אֲתַעְבְּרָא מֵנִיה וְאַסְתַּלְקַת - ואז הנשמה הקדושה מסתלקת ועוברת ממנו, ואז שורה עליו רוח הטומאה, וְלֹא יִכְלָא לְמַלְלָא - ואין הנשמה יכולה לדבר לפני הקדוש ברוך הוא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר - כמו שנאמר (תהלים לט א) 'נֶאֱלַמְתִּי דּוּמְיָה הַחֲשִׁיתִי מִטּוֹב', ומשמעו, שאיבדתי כוח הדיבור לפני הקדוש ברוך הוא ונעשיתי 'כאילים', מחמת 'שהחשיתי' מלדבר דברים 'טובים'¹⁰. וְהָיָא נִשְׁמְתָא סְלָקָא בְּכַסּוּפָא בְּעֵאקוּ דְּכִלְא - והנשמה ההיא עולה בבושה, וכולם דוחקים אותה מכל הצדדים¹¹, וְלֹא יִהְיִין לָהּ אַתְר בְּמַלְקְדָּמִין - ואין נותנים לה מקום לעלות

מקורות וציטוטים

מאמר חז"ל (עינין נד). 'כי חיים הם למצאיהם ולכל בשרו מרפא' (משלי ד כב), אל תקרי 'למצאיהם' אלא 'למוציאיהם' בפה, ע"כ. שעל ידי הדיבורים פרה ורבה חיותו, ואולם אם מדובר דיבורים רעים אזי נאלם בדומיה, מפני שאין לו חיות. ית. ע"פ מתוק מדבש.

וראה בבעל שם טוב (משפטים אות ו) שכתב בשם הקדמת ליקוטי תורה ושי"ס, שהביא בשם מהר"ם מפשעוורסק זצ"ל, ולכאורה אמרו בשם הבעש"ט זי"ע, וז"ל: דנהה כאשר היצר הרע עולה

יד. במצוות דוד תהלים פירש, 'נאלמתי דומיה', כל כך ארגיל עצמי בשתיקה, עד שנעשיתי כאלם בעבור השתיקה, 'החשיתי מטוב' כי שתקתי מלדבר גם דברים טובים ונחומים, כי פן ברבות הדברים אצעק ואתרעם.

10. מהרח"ו.

11. מתוק מדבש.

יד. בתפארת החנוכי כתב, שהדיבור הוא חיותו של האדם, ואם מדבר דיבורים טובים, כדוגמת תורה ותפילה, אזי מתקיים בו

על ידי דיבורים רעים אין הנשמה יכולה ליבר לקב"ה

המדבר לשון הרע לוקה בצרעת

סִלְקָא בְּאוֹרְחִין יְדִיעֵן, וְשֹׁאֲרֵי קְמִיָּה דְתוֹבָא תִּקְנֵפֵא, כְּמָה רוּחִין
מִתְעַרְוּ בְּעִלְמָא, וְרוּחָא נִחְתָּא מִהוּא סְטָרָא, וְאִשְׁבַּח דְהוּא בְּרַשׁ
אֲתַעֲר לִיה בְּמִלָּה בִּישָׂא, וְהָא 'רוּחָא מְמַלְלָא' קְדִישָׁא אֲתַעֲבְרָא
כְּנִיָּה, בְּרִין שְׂרָיָא עֲלוּי וְסָאִיב לִיה, וְכִדִּין הוּא סְגִיר.

כְּמָה דְעוֹנְשָׂא דְהָא בְּרַשׁ כְּנִין מִלָּה בִּישָׂא, כְּךָ עוֹנְשִׂיה בְּגִין
מִלָּה טְבָא דְקָאֲתִי לִידִיה, וְיִכִּיל לְמַלְלָא וְלָא מְלִיל. בְּגִין
דְּפָגִים לְהוּא 'רוּחָא מְמַלְלָא', דְהִיא אֲתַתְקַנַּת לְמַלְלָא לְעִילָא,
וְלְמַלְלָא לְתַתָּא, וְכִלָּא בְּקְדוּשָׁה.

הַפְתָּר וְהַכְּבוֹד

מלבד מה שהמדבר דיבורים רעים בפועל לוקה בצרעת,
יבאר כי כן הוא גם למי שנמנע מלדבר דיבורים טובים.

סִלְקָא בְּאוֹרְחִין יְדִיעֵן - וכאשר אותו הדיבור
הרע עולה למעלה בדרכים הידועות, וְשֹׁאֲרֵי
קְמִיָּה דְתוֹבָא תִּקְנֵפֵא - ושורה לפני הנחש
החזק, שהוא הסטרא אחרא, כְּמָה רוּחִין
מִתְעַרְוּ בְּעִלְמָא - כמה רוחות רעות
מתעוררות בגללו בעולם, וְרוּחָא נִחְתָּא
מִהוּא סְטָרָא - רוח טמאה יורדת מהסטרא
אחרא, וְאִשְׁבַּח דְהוּא בְּרַשׁ אֲתַעֲר לִיה
בְּמִלָּה בִּישָׂא - ומוצאת שאותו אדם עורר
אותו הרוח על ידי הלשון הרע שדיבר, וְהָא -
והנשמה שבחינת 'רוּחָא מְמַלְלָא' קְדִישָׁא -
הקדושה, אֲתַעֲבְרָא מְנִיָּה - נסתלקה ממנו,
כִּדִּין - אז, כאשר מצאה מקום פנוי מן
הקדושה, שְׂרָיָא עֲלוּי, וְסָאִיב לִיה - שורה
על האדם, ומטמאת אותו, וְכִדִּין הוּא סְגִיר -
ואז נעשה האדם מצורע.¹

כְּמָה דְעוֹנְשָׂא דְהָא בְּרַשׁ בְּגִין מִלָּה
בִּישָׂא - כפי שנענש האדם על דיבור
רע, כְּךָ עוֹנְשִׂיה - הוא נענש גם בְּגִין מִלָּה
טְבָא דְקָאֲתִי לִידִיה, וְיִכִּיל לְמַלְלָא וְלָא
מְלִיל - בגלל דיבור טוב שבא לידו, והיה יכול
לאומר ולא אמרו. והטעם שנענש גם על
דיבורים טובים שנמנע מלדבר הוא, בְּגִין
דְּפָגִים - כיון שבכך הוא פוגם לְהוּא 'רוּחָא
מְמַלְלָא' שהיא הנשמה, כיון דְהִיא אֲתַתְקַנַּת
לְמַלְלָא לְעִילָא - שהנשמה נועדה ונתקנה
כדי שתדבר למעלה לפני הקדוש ברוך הוא,
וְלְמַלְלָא לְתַתָּא - ולדבר למטה דיבורים
טובים, וְכִלָּא - וכל הדיבורים שנועדה לדבר
הם רק דברים בְּקְדוּשָׁה.²

הנשמה
נתקנה
לדבר
למעלה
ולמטה

מקורות וציטוטים

דבר ואינו כותבה ויכול לכתוב, הרי גזול מי שגילה לו, כי לא
גילה לו אלא לכתוב, ע"כ. וצ"ל לזה במקור חסד (אות יד) שמקורו
מדברי זוהר אלו, שהרי בכלל אמירה הוא כתיבה. [וראה כעין זה
בשו"ת תשובה מן השמים (תשובה לב), בספר הברית (הקדמה
ראשונה), ובפאת השולחן (הקדמת המחבר)].
ובבית הלל (עירובין דף ט, ד"ה ובספר הברית) ביאר, שהכוונה על
הוצאת ספרים, שלא יבוש מפני המלעגים עליו, ויוציא ספרים
לאין קץ, ואלו המלעגים יאבדו וידונו בצוואה רוחתה. [וכן כתב
בתורה וחיים (להג"ח פלאגי ז"ל, מערכת ס אות רט)].
ובליקוטי יהודה (כי תצא ד"ה השמר בנגע) כתב בשם האמרי אמת
מגור, שהנגע הבא על ההימנעות מדיבורים טובים הוא נגע טהור.

למעלה ומסטיין חס ושולם על האיש הישראלי אינו נחשב כל כך,
כי הוא רק עד אחד והתורה אמרה (דברים יז ו) 'על פי שנים עדים
יקום דבר', על כן ממתין היצר הרע עד שהוא מוצא עוד איזה
איש אשר הוא מלשון ומדבר לשון הרע על חברו, ואז הוא מצטרף
ועצמו עם האיש הזה להעיד עליו, והזו שהוהיר הכתוב (שמות כג א)
'אל תשת ידך עם רשע להיות עד חסם', היינו עם היצר הרע.
י. ראה בגמרא (ערכין טו:) שאמרו: אמר רבי יוסי בן זימרא, כל
המספר לשון הרע נגעים באים עליו וכו', אמר ריש לקיש, מאי
דכתיב (ויקרא יד ב) 'אות תהיה תורת המצורע', ואת תהיה תורתו
של מוציא שם רע.
ב. ראה בספר חסידים (סימן תקל) שכתב: וכל מי שגילה לו הקב"ה